

ШКОЛИ "ІМЕНІ..." НА ПОЛТАВЩИНІ

О. О. Бромот, О. П. Коваленко

Висвітлено один із напрямів краєзнавчої роботи в загальноосвітніх навчальних закладах Полтавської області, а саме присвоєння п'ятдесяти восьми із них імен визначних осіб. Згруповано назви таких ЗНЗ. Стверджується, що означений напрям краєзнавчої роботи необхідно продовжувати з метою виховання в учнів патріотизму. Стаття сприятиме формуванню пізнавальних інтересів учнів та педагогів.

Ключові слова: виховання, взірець, навчальний заклад, наступність, присвоєння.

Бромот О. О., Коваленко О. П. Школи "імени..." в Полтавській області

Освещено одно из направлений краеведческой работы в общеобразовательных учебных заведениях Полтавской области, а именно присвоение пятидесяти восьми из них имен выдающихся личностей. Сгруппированы названия таких общеобразовательных заведений. Утверждается, что указанное направление краеведческой работы необходимо продолжать с целью воспитания у учащихся патриотизма. Статья будет способствовать формированию познавательных интересов учащихся и педагогов.

Ключевые слова: воспитание, образец, учебное заведение, преемственность, присвоение.

Bromot O., Kovalenko O. School "Named After..." in Poltava Region

Paper tells about one of the areas of local history work in secondary schools of Poltava region, such as naming schools after outstanding figures of Ukraine. Based on the study of 55 names of secondary schools of Poltava region paper is marked out groups of eponyms associated with the names of schools. It is stated that this direction of local history work should be continued for students' patriotic education. Paper will be interesting for students and teachers.

Keywords: education, sample, eponymous, educational institution, succession, assignment.

Актуальність дослідження

Непересічні особистості рідного краю є взірцем для сучасних і наступних поколінь. Більшість із наших видатних земляків відійшли у вічність, але працювали, творили, віддавали життя заради прийдешнього. Без сумніву, з метою патріотичного виховання про цих людей необхідно знати наймолодшим членам українського суспільства, а тому в школі доцільно знайомити дітей із життєвим і творчим шляхом видатних особистостей.

Одним із вдалих напрямів краєзнавчої роботи у сфері освіти є діяльність педагогічних та учнівських колективів навчальних закладів із присвоєння школам імен відомих земляків.

Метою цієї статті є описати означений напрям краєзнавчої роботи на Полтавщині, дослідивши кількість таких ЗНЗ в нашій області і згрупувавши їх назви.

Екскурс в історію

Порядок присвоєння імен, перейменування адміністративно-територіальних об'єктів, населених пунктів, підприємств та установ, узаконений у 20-30-ті рр. ХХ ст., застосовувався до середини 50-х рр.

Перші масові зміни в назвах адміністративно-територіальних одиниць і населених пунктів активно відбувалися в 40-х рр. минулого століття. Наступний етап масштабних найменувань та перейменувань, що мав виразне ідеологічне спрямування, пов'язаний із початком 60-х рр. ХХ ст., коли культ особи Сталіна досяг апогею.

Надалі питання найменування й перейменування підприємств, установ, організацій та інших об'єктів, зокрема присвоєння їм назв на відзнаку революційних, історичних подій, на честь державних і громадських організацій, а також імен особливо видатних державних, громадсько-по-

літичних діячів, захисників Батьківщини, героїв праці, діячів науки і культури, регулювалися нормативно-правовими актами, прийнятими 1981 р. Із 2008 р. проект Закону про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен фізичних осіб знаходився на розгляді у Верховній Раді України (реєстраційний № 2447 від 05.05.2008 року).

У ст. 3 Закону України від 24.05.2012 р. № 4865-VI "Про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен фізичних осіб" зазначено, що "імена фізичних осіб присвоюються з метою увічнення пам'яті про осіб, які: 1) внесли вагомий вклад у боротьбу за незалежність, розбудову Української держави, підтримання міжнародного миру і безпеки, зміцнення міжнародного авторитету України; 2) здійснили героїчний вчинок, звершення в ім'я Батьківщини; 3) зробили значний особистий внесок у розвиток науки, освіти, культури та інших сфер суспільного життя" [1].

Досвід найменувань та перенайменувань адміністративних об'єктів, населених пунктів, установ тощо в різних державах не однаковий. У Російській Федерації, наприклад, прийнято закон (1977 р.), який регулюється цілим комплексом законодавчих актів. У Франції для перейменування паризької вулиці потрібно не менше ніж 6 років.

Групи "іменованих" ЗНЗ Полтавщини

Історія змінює своє обличчя, відбувається її переосмислення. А пам'ять про деякі неоднозначні постаті в історії, здається, вічна. Центральні вулиці Полтави, районних центрів традиційно носять найменування: Жовтнева, Леніна, К. Маркса, К. Лібкнехта. Надсилаючи інформацію у відділи (управління) освіти, справді, не помилишся, якщо напишеш одну із назв, бо 13 із них знаходяться на вул. Леніна, 4 – на вул. Жовтневій, 2 – на вул. К. Маркса.

Імена яких відомих особистостей увіковічили педагогічні та учнівські колективи Полтавщини, присвоюючи їх навчальним закладам? Умовно виокремимо декілька груп (табл.):

1. Науковці, дослідники.
2. Герої Радянського Союзу, військові.
3. Письменники.
4. Представники мистецтва.
5. Директори навчальних закладів.
6. Наші сучасники.
7. Інші визначні діячі України.

Зазначимо, що частка "іменованих" загальноосвітніх навчальних закладів Полтавської області на 2012 р. становить близько 8 % (або 58 із 712 шкіл).

Науковці, дослідники, філософи формують світогляд сучасного школяра

Із Полтавщиною пов'язане ім'я одного із найвідоміших учених – В. І. Вернадського – природознавця, філософа, геніального мислителя, засновника геохімії, біогеохімії, радіогеології, космізму, одного із фундаторів і першого президента Української Академії наук. Його ім'я носить Шишацька спеціалізована школа І–ІІІ ст. Хорішківська ЗОШ І–ІІІ ст. Козельщинського району удостоєна носити ім'я не менш відомого науковця, математика М. В. Остроградського, який за своє життя був академіком Російської, Туринської, Римської, Американської академії наук, членом-кореспондентом Паризької академії наук. Ім'я М. В. Остроградського було присвоєно у 1998 р. Полтавському обласному інституту післядипломної педагогічної освіти. У 2010 р. Денисівська ЗОШ І–ІІІ ст. Оржицького району удостоєна носити ім'я філософа, соціолога, публіциста В. В. Лесевича.

Літературні постаті в долі навчальних закладів

Письменники – це люди, які творять духовну історію нашої країни. Декілька шкіл на Полтавщині носять ім'я Т. Г. Шевченка – Полтавська ЗОШ І–ІІІ ст. № 7, Миргородська гімназія, Кременчуцька гімназія № 5; один загальноосвітній навчальний заклад – ім'я І. Котляревського (Полтавський багатопрофільний лицей № 1); Оржицька ЗОШ І–ІІІ ст. – І. Я. Франка; Чорнухинська ЗОШ І–ІІІ ст. – Г. С. Сковороди; Полтавська ЗОШ І–ІІІ ст. № 8 та Миргородська ЗОШ І–ІІІ ст. № 1 – Панаса Мирного; Диканська гімназія – М. В. Гоголя; Полтавська ЗОШ І–ІІІ ст. № 10 – В. Г. Короленка.

Імена письменників ХХ століття Олесь Гончара, Василя Симоненка, Івана Цюпи відомі всій Україні, але по-особливому вони звучать у серцях дітей Кобеляцької ЗОШ І–ІІІ ст. № 2 та Бреусівської ЗОШ І–ІІІ ст. Козельщинського району, Тарандинцівської ЗОШ І–ІІІ ст. Лубенського району, Бірківської ЗОШ І–ІІІ ст. Зіньківського району, бо саме ці заклади несуть їх у вічність.

У 2009 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України Гадяцькій гімназії присвоєно ім'я відомої дитячої письменниці, української громадської і політичної діячки Олени Пчілки. А в 2010 р. удостоєні честі носити імена письменників навчальні заклади Оржицького району: Зарізька ЗОШ І–ІІІ ст. – М. Т. Номиса (Симонова), письменника, педагога, фольклориста; Лазірківська ЗОШ І–ІІІ ст. – В. Підпалого, поета-земляка, представника "тихої поезії" в літературі.

Таблиця

Дані про присвоєння імен фізичних осіб загальноосвітнім навчальним закладам
Полтавської області

Райони (міста) / кількість «іменованих» ЗНЗ	Науковці, дослідники, миглі громадські діячі, наші сучасники	Письменники	Герої Радянського Союзу, військові	Педагоги, директори ЗНЗ
Полтава (6)		І. Котляревський (ЛЩЕЙ № 1); В. Короленко (ЗОШ № 10); Панас Мирний (ЗОШ № 8); Т. Шевченко (ЗОШ № 7)	Б. Серга (ЗОШ № 20)	Н. Крупська (ШКОЛА-ІНТЕРНАТ)
Кременчук (4)		Т. Шевченко (ГІМНАЗИЯ № 5)		А. Макаренко (ШКОЛА-ІНТЕРНАТ); М. Нелень (ЗОШ № 17); Н. Шевченко (ЛЩЕЙ ІНФОРМ. ТЕХ.)
Комсомольськ (2)	В. Нижниченко (ГІМНАЗИЯ)			Л. Бутаєвська (НВК)
Миргород (2)		Панас Мирний (ЗОШ № 1); Т. Шевченко (ГІМНАЗИЯ)		
Гадяцький (7)		М. Драгоманов (Гадяцька СЗОШ № 2); Олена Пчілка (Гадяцька ГІМНАЗИЯ)	С. Васюта (Веприцька ЗОШ); М. Величай (Лютенська ЗОШ); П. Кочергін (ШКОЛА-ІНТЕРНАТ); В. Овсянников (Краснолуцька ЗОШ); М. Пугца (П.-Роменська ЗОШ)	
Глобінський (2)	В. Курченко (Глобінська ГІМНАЗИЯ); О. Блаш (Градицька ГІМНАЗИЯ)			
Гребінківський (1)			Г. Кагамлик (Слободо-Петрівська ЗОШ)	
Диканський (2)	М. Башкірцева (Стасівська ГІМНАЗИЯ)	М. Гоголь (Диканська ГІМНАЗИЯ)		
Зіньківський (1)		І. Цюпа (Бірківська ЗОШ)		
Карлівський (1)				Н. Герасименко (Карлівська ГІМНАЗИЯ)
Кобеляцький (2)		О. Гончар (Кобеляцька ЗОШ № 2); Ю. П. Дольд-Михайлик (Бутенківська ЗОШ)		
Козельщинський (2)	М. Остроградський (Хоршківська ЗОШ)	О. Гончар (Бреусівська ЗОШ)		
Котелевський (1)			С. Ковпак (Котелевська ГІМНАЗИЯ № 1)	
Кременчуцький (1)			М. Новохатько (Кам'янопоголівська ЗОШ)	
Лубенський (6)	О. Лелеченко (Новоорхівська ЗОШ)	В. Симоненко (Тарандинцівська ЗОШ)	В. Мицик (Вовчицький ЛЩЕЙ); П. Рак (Духівська ЗОШ); Ф. Рубцов (Калайдинцівська ЗОШ); П. Щербань (Новаківська ЗОШ)	
Н.Сажарський (3)	Академіки Левицькі (Маячківська ЗОШ) О. Мешко (Старо-Сажарська ЗОШ)			М. Клименко (Малоперешипінська ЗОШ)
Оржицький (4)	В. Лесевич (Денисівська ЗОШ)	М. Номис (Зарізька ЗОШ); В. Підпалій (Лазрівська ЗОШ); І. Франко (Оржицька ЗОШ)		
Полтавський (2)	В. Тюрін (Вацівська ЗОШ)			А. Макаренко (ОБЛАСНИЙ ЛЩЕЙ-ІНТЕРНАТ)
Решетилівський (2)	Л. М. Дудка (Піщанська ЗОШ)		І. Опітник (Решетилівська ГІМНАЗИЯ)	
Семенівський (1)				М. Хорунжий (Семенівський НВК)
Чорнухинський (4)		Г. Скворода (Чорнухинська ЗОШ)	В. Мележик (Білоусівська ЗОШ); О. Перелет (Вороньківський НВК); В. Тушков (Пезняківська ЗОШ)	
Шипацький (2)	В. Вернадський (Шипацька СЗОШ)		Ф. Бордзько (Яреськівська ЗОШ)	
Усього (58)	12	19	18	9

Джерело: укладено авторами. В м. Лубни, Великій Багачі, Лохвицькому, Машівському, Миргородському, Пирятинському, Хорольському, Чутівському районах імена фізичних осіб ЗНЗ не присвоювалися.

Кожного солов'яного травня в селі Лазірки відбуваються вечори пам'яті Володимира Підпалого. А 2 березня 2010 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України Лазірківській загальноосвітній школі І–ІІІ ст., де Володимир Підпаллий одержав атестат зрілості далекого 1953 р., присвоєно ім'я поета. З цієї нагоди тут відкрито меморіальну дошку, біля якої не в'януть квіти.

Уже доброю традицією стало проводити в школах Оржицького району творчі конкурси на краще читання віршів Володимира Підпалого, на кращу наукову роботу за його творчістю. Вона наснажує місцевих поетів – учителів та учнів, що гуртуються в районній літературній студії "Слово". До речі, добірку віршів молодих земляків – послідовників В. Підпалого, фрагменти творів юних науковців вміщено в книжечці "Я вічний під зірками свого неба". Цей посібник для вчителів і учнів до 75-річчя від дня народження поета у 2012 р. видав методичний кабінет Оржицького відділу освіти [2].

Взірці відваги, мужності, патріотизму

Уперше звання Героя Радянського Союзу у 1934 р. отримали сім льотчиків за врятування полярної експедиції та екіпажу криголама "Челюскін". Постановою Центрального виконавчого комітету СРСР було зазначено, що ця нагорода дається за особисті або колективні заслуги перед Радянською державою, суспільством, пов'язані із здійсненням подвигу. Усього упродовж існування СРСР таке звання отримали 12 745 громадян, серед них 301 – із Полтавщини.

18 загальноосвітніх навчальних закладів області увіковічили імена героїв, присвоївши їх навчальним закладам.

Поет-полтавець Петро Артеменко писав:

Подвигів не стерти!
Лине слава гомінка.
Хто вмирає за безсмертя,
Буде жити у віках.

Пам'ятають своїх героїв-земляків учні Решетилівської гімназії імені І. Л. Олійника; Вороньківського навчально-виховного комплексу імені О. Д. Перелета, Білоусівської загальноосвітньої школи І–ІІІ ст. імені В. П. Мележика Чорнухинського району; Веприцької ЗОШ І–ІІ ст. імені С. Т. Васюти (похований у братській могилі с. Веприк), Лютенської ЗОШ І–ІІІ ст. імені М. Л. Величая, П.-Роменської ЗОШ І–ІІІ ст. імені М. Є. Пігіди, Краснолуцької ЗОШ І–ІІ ст. імені В. В. Овсянникова Гадяцького району. Яреськівська ЗОШ І–ІІІ ст. Шишацького району носить ім'я Ф. П. Борідька, свого земляка, колишнього учителя школи, котрий отримав

звання Героя Радянського Союзу за участь у Вісло-Одерській операції.

Пишаються своїм односельцем, Героєм Радянського Союзу М. С. Новохатьком, і жителі Кам'яних Потоків, що на Кременчуччині: хоробрий командир бригади, улюбленець бійців, герой боїв за звільнення України віддав своє життя, перебуваючи на польській землі, де й був похований. Тільки у 2000 р. земляки перевезли прах полковника на батьківщину. На зібрані кошти встановили пам'ятник, а Кам'янопотоківська школа Кременчучького району стала носити ім'я М. С. Новохатька.

Пам'ятають своїх героїв-земляків учні Решетилівської гімназії імені І. Л. Олійника; Вороньківського навчально-виховного комплексу імені О. Д. Перелета, Веприцької ЗОШ І–ІІ ст. імені С. Т. Васюти (похований у братській могилі с. Веприк), Білоусівської загальноосвітньої школи І–ІІІ ст. імені В. П. Мележика, Лютенської ЗОШ І–ІІІ ст. імені М. Л. Величая, П.-Роменської ЗОШ І–ІІІ ст. імені М. Є. Пігіди, Краснолуцької ЗОШ І–ІІ ст. імені В. В. Овсянникова Чорнухинського району. Яреськівська ЗОШ І–ІІІ ст. Шишацького району носить ім'я Ф. П. Борідька, колишнього учителя школи, котрий отримав звання Героя Радянського Союзу за участь у Вісло-Одерській операції.

Глибоко шанують визволителів рідної землі жителі Лубенщини, де чотири навчальні заклади носять імена Героїв Радянського Союзу: В. Ф. Мицика (Вовчицький лицей), П. М. Рака (Духівська ЗОШ І–ІІІ ст.), Ф. Д. Рубцова (Калайдинцівська ЗОШ І–ІІІ ст.), П. М. Щербаня (Новаківська ЗОШ І–ІІІ ст.).

Особливо плідною роботою стосовно дослідження сторінок минувшини славиться Калайдинцівська школа Лубенського району. Від Путивля до Карпат відомий С. А. Ковпак, якого по-особливому вшановують учні Котелевської гімназії № 1 імені С. А. Ковпака; знають про Героя Радянського Союзу, гвардії капітана ІІІ гвардійського артилерійського полку Є. П. Кочергіна, учні Гадяцької спеціалізованої школи-інтернату, яка носить його ім. Є. П. Кочергін загинув, обороняючи село Веприк у 1943 р.

Митці, освітяни й громадські діячі – у школі

Академіків Левицьких – Дмитра Григоровича, великого портретиста катерининської доби, та Григорія Кириловича, одного з найбільш відомих українських граверів свого часу, книжкового графіка, представника українського бароко у мистецтві, добре знають школярі Маячківської ЗОШ І–ІІІ ст. Новосанжарського району, бо їх навчальний заклад носить ім'я академіків

Левицьких. Утвердила себе за свої 23 роки і стала відомою у всьому світі уродженка Диканського району Марія Башкірцева, чиє ім'я носить Стасівська гімназія. А ім'я М. Драгоманова, представника великого роду українських громадських і культурних діячів, удостоєна Гадяцька спеціалізована ЗОШ І–ІІІ ст. № 2.

Досягнення в освіті здійснюють люди, котрі не байдужі до долі поколінь. 28 років свого життя віддав Кременчуцькій школі № 17 Микола Гаврилович Нелень, перебуваючи на посаді директора. 23 роки очолювала Кременчуцьку школу № 30 Ніна Миколаївна Шевченко, яка була ініціатором участі закладу в регіональному освітянському проекті з комп'ютеризації ЗНЗ. Микола Андрійович Клименко, повернувшись із фронту, був учителем, завучем, а потім директором Малоперещепинської школи Новосанжарського району. За трудові досягнення він нагороджений орденом Леніна. Ці педагоги увійшли в історію навчальних закладів, бо саме їх імена носять названі школи.

Її життя усе, як на долоні.

По краплі іншим душу віддала.

Нема на цій землі її вже плоти,

Але душа її завжди жива.

Ці слова – про Людмилу Іванівну Бугаєвську, котра ще ніби вчора своїм ентузіазмом і енергією запалювала інших, коли працювала на різних освітянських та адміністративних посадах м. Комсомольська. Сьогодні її згадують учні навчальних закладів, де вона була директором, життєвий шлях Л. І. Бугаєвської досліджують члени пошукового загону Комсомольського навчально-виховного комплексу, який з 2002 р. поіменованій на її честь.

Імена колишніх директорів шкіл шанують і пам'ятають Карлівська гімназія імені Н. Герасименко, Семенівський НВК № 1 імені М. Хорунжого.

Серед відомих діячів, яких знають і поважають школярі, є колишній голова колгоспу імені Мічуріна, що на Глобинщині (Глобинська гімназія) В. Є. Курченко, котрий багато зробив для освіти; правозахисниця О. Я. Мешко, одна з найвидатніших діячок українського національно-визвольного руху 60–80-х рр. ХХ ст. (Старосанжарська ЗОШ І–ІІІ ст. Новосанжарського району). Є навчальні заклади, що носять імена особистостей, які по-різному утвердилися в історії: Н. К. Крупської (Полтавська школа-інтернат для дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків), А. С. Макаренка (обласний ліцей-інтернат для обдарованих дітей із сільської місцевості; Кременчуцька школа-інтернат

для дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків).

Історія твориться сьогодні

Історія – це не тільки вчорашній день, а й сьогоднішній, бо навколо живуть люди, які творять її. У 2000 р. рішенням виконавчого комітету Комсомольської міської ради Комсомольській гімназії присвоєно звання В. О. Нижниченка – будівельника, великого майстра своєї справи, котрий багато зробив для забудови рідного міста.

У 2003 р. Микільська школа Полтавського району перейменована у Вацівську ЗОШ І–ІІ ст., одночасно їй було присвоєно ім'я земляка-прикордонника Володі Тюріна, який загинув при виконанні військового обов'язку, зупиняючи колону з контрабандою.

Новооріхівська школа Лубенського району вшановує свого земляка, Героя України, ліквідатора аварії на Чорнобильській атомній електростанції О. Лелеченка.

Висновок

Чи потрібно в наш час продовжувати роботу з присвоєння навчальним закладам імен особистостей, відомих на Полтавщині, в Україні? Напевне, так, адже середовище, у якому формується школяр, має бути сприятливим як для виховання любові до оточення, так і для емоційного насичення позитивними прикладами самовідданої праці, самопожертви на користь держави. Тільки знаючи минуле, можна упевнено йти у майбутнє, щоб урахувати у своєму житті позитивні приклади попередніх поколінь, не повторюючи їх помилок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій : Закон України від 24.05.2012 № 4865-VI // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4865-17>

2. Бабчук Е. Ожив – на рубежі / Е. Бабчук // Літературна Україна. – 2012. – № 5 (5434), 2 лютого 2012 р.

Цитувати: Бромот О. О. Школи "імені..." на Полтавщині / О. О. Бромот, О. П. Коваленко // Постметодика. – 2012. – № 5. – С. 52–56.

© О. О. Бромот, О. П. Коваленко, 2012. Стаття надійшла в редакцію 17.05.2012 ■